ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
FAKULTA PEDAGOGICKÁ
KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA

DVĚ PODOBY FRANTIŠKA HRUBÍNA: KONEC 40. LET A KONEC 50. LET

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Tereza Habartová
Učitelství pro střední školy, obor Aj-Čj

Vedoucí práce: PaedDr. Jiří Staněk, CSc.

Plzeň, 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 24. března 2016

.....

Ráda bych poděkovala PaedDr. Jiřímu Staňkovi, CSc. za výtečnou spolupráci, užitečné a cenné rady a informace, ale především za inspiraci, která mne dovedla právě k tomuto tématu. Dále bych tímto chtěla také poděkovat své rodině a především svým dvěma synům, za jejich neskonalou trpělivost.

OBSAH

ÚVOD 2
1 FRANTIŠEK HRUBÍN VE 40. A V 50. LETECH AUTOBIOGRAFICKY – V KONTEXTU KULTURNĚ POLITICKÉM 4
1.1 LÉTA ČTYŘICÁTÁ 4
1.2 LÉTA PADESÁTÁ 8
2 FRANTIŠEK HRUBÍN – ANALÝZA TVORBY KONCE 40. LET 14
2.1 CHLÉB S OCELÍ 14
2.2 JOBOVA NOC 17
2.3 NESMÍRNÝ KRÁSNÝ ŽIVOT 22
2.4 HIROŠIMA 26
3 FRANTIŠEK HRUBÍN – ANALÝZA TVORBY KONCE 50. LET 28
3.1 MŮJ ZPĚV 28
3.2 PROMĚNA 31
3.3 SRPNOVÁ NEDĚLE 33
3.4 U STOLU 36
3.5 ROMANCE PRO KŘÍDLOVKU 40
ZÁVĚR 46
RESUMÉ 48
SEZNAM LITERATURY 49

ÚVOD

Pro zadání diplomové práce jsem si vybrala toto téma pro můj zájem o Hrubínovu poválečnou tvorbu a jeho vztah k tehdejší politické situaci. Moje volba pramení rovněž z osobního důvodu a to, že jsem vzdáleně spřízněná s tímto umělcem a ráda bych se dozvěděla více o svém příbuzném a jeho životě. Fakta, která jsem se dozvěděla během bakalářských studií a především inspirace mým vedoucím práce, PaedDr. Jiřím Staňkem, CSc., mne dovedla k tomuto rozhodnutí.

Cílem mého úsilí je přiblížit čtenářům osobnost Františka Hrubína, autora poezie pro děti, vynikajícího překladatele, ale především citupného a jemného člověka, ve dvou obdobích pro něj jistě nadmíru složitých.

Zaměřím se na dobu poválečnou, tedy konec let čtyřicátých, autorovu tvorbu v tomto čase a především vliv válečných let na básníkův život i způsob tvoření. Zdá se, že únorové události roku 1948 a důsledky normalizace, rovněž velmi značně pozměnily autorův způsob vnímání světa a následně tedy i jeho díla, která po válce vycházela. Mám v úmyslu porovnat etapu poválečnou v básníkově životě s obdobím konce let padesátých, kdy rovněž v jeho životě došlo ke značným změnám a převratům.

Pro svůj výzkum jsem zvolila mimo jiné odborné publikace, především velmi cennou a zajímavou práci paní Ivy Málkové. Jedná se o dvě díla, a to *František Hrubín/ Z archivních fondů (2011),* dílo, které sleduje osobnost Františka Hrubína a jeho jedinečnou básnickou, prozaickou a překladatelskou činnost a sleduje podněty autorovy pozůstalosti z Literárního archivu Památníku národního písemnictví.

Dalším neméně cenným zdrojem informací je kniha *Adresát František Hrubín/ Dopisy F. Hrubína, J. Seiferta, J. Strnadela, E. Frynty (2010).* Podle mých dosavadních načerpaných informací je dle mého názoru k analýze zkoumaného období nejvíce cenná korespondence s Hrubínovým blízkým přítelem a autorem nonsensové poezie Emanuelem Fryntou a rovněž všestranně nadaným autorem, překladatelem a literárním teoretikem Josefem Strnadelem, se kterými František sdílel nejen své osobní pocity, porozumění pro literární tvorbu, ale také názory na tehdejší politické dění.

Dále bych chtěla v této práci zaměřit svou pozornost na rozbor básnických sbírek konce let čtyřicátých. Taktéž rozbor děl z konce let padesátých je mým cílem v této práci,

a to nejen děl poetických, ale i prozaických, kterým se Hrubín počal věnovat. Vzhledem k tomu, že mým zvykem je zkoumat a rozebírat různé věci vždy z „opačného konce“, než činí všichni ostatní, i v této práci bych ráda Hrubínova díla analyzovala z pokud možno jiných úhlů pohledu, než tomu literární kritikové či moji předchůdci – autoři kvalifikačních prací - doposud učinili.

Pokusím se zde skloubit a porovnat dva neodlučně spjaté a úzce na sebe navazující pohledy na Františka Hrubína v těchto dvou rozervaných a nemilosrdných érách dvacátého století, tedy jeho život v kontextu kulturně politickém a jeho tvorbu.

1 FRANTIŠEK HRUBÍN VE 40. A V 50. LETECH AUTOBIOGRAFICKY – V KONTEXTU KULTURNĚ POLITICKÉM

V této kapitole bude má pozornost zaměřena na autorův život 40. a 50. let. Mým záměrem je sledovat Hrubínovy počiny v tomto pro něj nelehkém období.

Je všeobecně známým faktem, že pan František v roce 1939 uzavřel sňatek se slečnou Jarmilou Holou. Dcera Jitka se narodila následujícího roku 1940 a v roce 1945 se narodil syn Vít. Rovněž je známo, že autor svou rodinu, především pak své potomky, nadevše miloval, někdy až přespříliš úzkostlivě, a byl ochoten podstoupit pro jejich bezpečí takřka vše.

1.1 LÉTA ČTYŘICÁTÁ

Od narození dcery lze zaznamenat značný básníkův zájem o poezii pro děti. Zprvu se jednalo o dětské verše psané pouze pro osobní potřebu, ovšem roku 1943 vychází první sbírka poezie pro děti využívající lidových říkadel a pohádek věnovaná dětem *Říkejte si se mnou*[1] a v letech následujících kupříkladu *Nesu, nesu kvítí* (1951) seznamující dětské čtenáře s florou české země či *Běží, ovce běží a Špalíček veršů a pohádek (1957).*

V průběhu války působí Hrubín, který je zaměstnán coby knihovník, v časopisu Mladý čtenář a v roce 1945 stojí společně s Josefem Ladou a dalšími autory u zrodu dětského časopisu Mateřídouška, kde do roku 1948 zastává funkci odpovědného redaktora. I přes skutečnost, že pana Františka úřednická práce šéfredaktora nikdy příliš neoslovila, vždy usiluje o kvalitní obsah časopisu. Proto se také obklopuje autory, kteří mu jsou blízcí a o nichž se domnívá, že by měli být v tvorbě pro děti připomenuti.

V roce 1948 je však jeho působení ve funkci šéfredaktora nenadále a bez dalšího

[1]Ivan, Hollman. Soukromá korespondence F. H. Věrný čtenář Hrubínův a životopisec Ivan Hollman, který za války básníkovi na adresu této knížky napsal: *„Těžko hledat přívlastek, je kouzelná. A čím více? Mámivou melodičností, neotřelou prostotou říkanek, krásou češtiny či dokonalým zvládnutím dětského světa"?*

vysvětlení ukončena. Lze se jen domnívat, že tento fakt souvisí s oslovením autora Krajským výborem KSČ, aby se stal tváří revoluce, jedním ze svolavatelů Večera pokrokové inteligence, kde hlavním aktérem měl být Klement Gottwald. Hrubín tuto výzvu odmítá odpovědí:

„Vážení,

váš dopis a čest, kterou jste mi chtěli prokázat, svědčí o tom, že je vám dobře známa moje činnost i snaha dostát, pokud je v mých silách, všem úkolům, které klade na pokrokového a kulturního pracovníka naše slavné budovatelské období.

Ale, bohužel, nemohu dát souhlas k tomu, abych byl uveden, jako jeden ze svolavatelů Večera pokrokové inteligence, který pořádá vaše strana, protože jsem členem Československé strany sociálně demokratické. Kdyby však nebylo tohoto důvodu, ani tehdy bych nesouhlasil s vaším pozváním, neboť věřím, že dosáhne naplnění pokrokových ideálů prací každý na svém místě a podle svých schopností. A tak se nechci účastnit manifestací a veřejných projevů ani ve své straně.“[2]

V závěru roku 1948 rovněž autor dostává z nakladatelství Orbis odmítnutí rukopisu *Co jsem slyšel na mezi.* Toto odmítnutí je také možno pravděpodobně přisuzovat onomu zamítnutí účasti na výše zmíněném Večeru pokrokové inteligence.

Je rovněž nutno podotknout, že Hrubín je dodnes často považován díky svému idealismu v době osvobození za zavilého komunistu, socialistického a budovatelského propagátora. Myslím, že tento dopis a následující autorovy činy popsané v této práci tyto domněnky lehce vyvrátí.

Dle Málkové (Málková, 2011, s. 129) období druhé světové války se pro Hrubína nese v ohromném znamení nejistoty a ohrožení. Fakt, že se Františkovy milované rodné Lešany se stávají střelnicí SS, ale také odloučení od jeho nejbližších přátel nese autor velmi těžce. Zdá se, že v této velmi temné době je pro básníka záchranou pouze překlad Verlainových básní. Od této chvíle je možno zaznamenat výrazný vliv tohoto prokletého básníka na Hrubínovu tvorbu, stejně tak jako dopad válečných hrůz. Účinek těchto dvou silných podnětů se projevuje ve sbírkách, které vydává po ukončení války. Z poetického

[2]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František Korespondence vlastní, korporace, KSČ, Krajský sekretariát Praha Hrubínovi Františku z let1945-1954.

„mámivého melodika“ se autor vzápětí stává realistou až téměř cynickým a své fatální zážitky, nepokoje a naprosté sklíčení nad tímto údobím pravdivě vystihuje ve sbírkách: *Chléb s ocelí* (1945), *Jobova noc* (1945), *Nesmírný krásný život* (1947) a v neposlední řadě *Hirošima* (1948).

Ve všech těchto dílech se dle básníka a překladatele, ale především blízkého autorova přítele, Emanuela Frynty objevuje nový výraz Hrubínovy poezie, jeho smělé vidění skutečnosti hmotné i duševní. Frynta považuje tyto válkou i Verlainem ovlivněné verše svého přítele za velké, plné metafyzického znepokojení a bez netečné statičnosti, jak vyznává Hrubínovi ve svém dopise:

> *„…To je onen rodivý proces, zmocňující se věcí (v nejširším smyslu) v jejich tajemném dynamismu z vesmírných souvislostí, o nějž usiluje Kainar, jehož prostředky se však nemohou odpoutat od země, a tím ji postihnout, který nemůže sestoupit po pás do země, a prožít vesmír tak, jako se to podařilo Tobě už proto, že této vzájemnosti dosud neokusil v celém zvratu obou aspektů…“*[3]

Od roku 1947 se Hrubín s rodinou usadí natrvalo v Praze. Co se týká kulturně politické situace, ustavení komunistického režimu v Československu v roce 1948 zásadně zvrátilo také kulturní život, který již významně ovlivnil vývoj v letech 1945–1947. Kultura i umění, které samozřejmě citlivě reagují na přístup společnosti, se setkávají s drtivým dopadem mocenských a názorových zájmů totalitní vlády.

Charakter komunistického režimu se však s postupem let proměňuje a s tím i podoba a vydatnost uplatňování jeho zájmů. V počátečním období režimu je sféra kultury a umění degradována na nástroj socialistické propagandy s cílem mobilizovat společnost k naplňování cílů komunistické strany. Komunistický režim také systematicky izoluje kulturní dění od západních zemí a všech původních demokratických tradic. Současně se pokouší definovat zásady nové socialistické kultury a hlavní myšlenkou se zde stává program „ socialistického realismu“ a snaha často slepě následovat sovětský vzor.

Současně v letech 1949–1951 také probíhá v komunistickém řízení nejen ideologický, ale i mocenský konflikt o konkrétní podobu socialistické kultury. Jedná se o

[3]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František Korespondence vlastní, přijatá, FRYNTA, Emanuel ml. Hrubínovi Františku z let 1946-1970.

éru ostré konfrontace, ve které se angažují tehdejší přední ideologové, ministr informací Václav Kopecký a tajemník ÚV KSČ Gustav Bareš. Z tehdejšího kulturního života je vyřazena řada významných osobností. Tyto osobnosti, jakými jsou např. Záviš Kalandra, Zdeněk Rotrekl či Jan Zahradníček, buď s vyhlídkou na hrozící perzekuce emigrují, nebo jsou vyloučeni tzv. akčními výbory Národní fronty z veškerého dění a existenčně postiženi.

Také František Hrubín se s politizací literatury, coby básník řazený ke katolickým básníkům, přibližuje k hrozbě perzekuce. Zlomovým okamžikem se stává v roce 1948 vydání skladby Hirošima. Politická situace po roce 1945, výrazně ovlivňuje charakter kulturní politiky a také charakter umělecké tvorby všech tehdejších autorů. Vzhledem k tomu, že se v Hirošimě autor zaobírá syrově obyčejným, všedním dnem, ale především *„děsivým přízrakem atomové bomby, ale také zoufalstvím a nepoučitelností lidského pokolení",* skladba neodpovídá výkladu a cílům socialistické literatury a je podrobena zdrcující kritice. [4]

Rovněž Hrubínovy překlady moderních francouzských básníků, jakými byli například Prevert , Desnos, či Jouve, se setkávají s nelítostnou kritikou. Vladimír Dostál, kritik Lidových novin, označil tuto básníkovu činnost jako *„ útěk od aktuální bojové tematiky, ne-li dokonce souhlas s otrokářským kapitalistickým řádem".* Dostál dále kritizuje vydání překladů Láhev v řece jako *„typické formy útěku zmatených básníků z třídně rozjitřené společenské skutečnosti".* [5] Toto i jiná další vyjádření k autorově tvorbě vedou k vyloučení Františka Hrubína ze soudobého literárního dění.

Izolace vede autory, kteří se odmítají podvolit „vítězné straně", k zakládání tajných literárních spolků. Tato společenství, ne vždy unikající pozornosti státní bezpečnosti, se schází v soukromých bytech, kde jsou vedeny diskuze nejen o literatuře a umění, jsou půjčována ke čtení nová samizdatová díla členů těchto spolků, ale též se hovoří o kritice tématu politického dění. Básník se tedy, co se týká tvorby pro dospělé, na dlouho odmlčí a vydává pouze tvorbu pro děti.

Jak již bylo výše zmíněno, pan František se ve čtyřicátých a padesátých letech věnuje i prozaické tvorbě. Jednou z prvotin je kniha osobních vzpomínek na dětství *Doušek života*, která vychází v roce 1948. Dalším projektem měly být dva povídkové

[4]Jaroslav Hájek. NŽ 1949. Č. 5.
[5]Vladimír Dostál. „Planá lyrika". Lidové noviny, 1. 4. 1949.

soubory, jejichž dějové linie by v závěru utvořily pevný celek. Bohužel pro nás, čtenáře, tuto zřejmě velice zajímavou práci nikdy nezrealizuje.

Shrneme-li tedy umělcovu životní situaci na konci čtyřicátých let, je v uvržený v nemilost, která mu brání publikovat vlastní tvorbu, a jiných pracovních příležitostí se mu dostává jen velmi poskrovnu.

1.2 LÉTA PADESÁTÁ

Existenční problémy zavedou Hrubína na přelomu čtyřicátých a padesátých let i do filmařské sféry. Od roku 1949 je mu dovoleno podílet se na přípravě komentářů k dětským (O kohoutkovi a slepičce, O neposlušném vláčku), a nejen dětským (Píseň o jižních Čechách, Štika v rybníce) filmům. Zdá se, že autorova cesta k filmu, a tedy i k finančnímu zabezpečení, je otevřena díky přátelským vazbám s takovými osobnostmi, jakými je především Jiří Trnka. Po roce 1950 se dokonce pokouší prosadit i vlastní náměty, kterými byly pohádkové hry Šípková Růženka (1951) a O Nosáčovi (1954). Ovšem ty jsou, z již známých důvodů, zamítnuty. [6]

Od roku 1953 dochází k etapě velmi pozvolného uvolňování dříve velmi drsných ideologických požadavků na kulturu a umění. Nejvýznamnějším podnětem se stává politika „ Nového kurzu“, kterou vyhlašuje politické vedení v Sovětském svazu v létě 1953 a navrhuje ostatním členům sovětského bloku, aby ji uplatňovali ve sféře české kultury. Nový kurz se projevuje kritikou, dle ministra Václava Kopeckého takzvaných „sucharů“, obrodou některých uměleckých žánrů - především satiry, která je ovšem po roce 1948 de facto umlčena. Tato politika se také vyznačuje vydáváním nových literárních časopisů („Host do domu“ v roce 1954, „Květen“ v roce 1955, „Světová literatura“ v roce 1956), ve kterých se představuje nová nastupující literární generace.

Důležitou součást proměny kulturní situace po Stalinově smrti roku 1953

[6]Hrubín dle Málkové (Málková, 2011, s. 140) dokonce nabídl *Šípkovou Růženku* k vydání nakladatelství Osvěta. Ovšem to opakovaně žádalo přepracování hry: *„ Navrhuji, zda bys nebyl ochoten přepracovat konec hry tak, aby byl **údernější**, aby z krále nebyl jen idylický pasáček oveček a poslední píseň změnil na pracovní.“ Naléhání dále pokračuje: „Pětiletce zdar! Nebylo by ti možné, **vážený soudruhu**, změnit konec své hry v tom smyslu, aby nebyl tak idylický?“* Vzhledem k tomu, že tato hra, stejně jako dílo *O Nosáčovi* byla zamítnuta, by čtenáři mělo být více než jasné, že Hrubín přepracování odmítá.

představuje obnova kulturních konexí se Západem. Zároveň se závratnou rychlostí navazují kontakty se státy třetího světa. V květnu 1953 také začíná vysílat Československá televize a od této doby pozvolna pozmění dosavadní české kulturní zvyklosti.

V roce 1953 se Hrubín také začíná projevovat veřejně v politické sféře a to ve spojitosti se soudním procesem básníka, výtvarníka a duchovního mecenáše samizdatové literatury Jiřího Koláře. Básník také figuruje s dalšími jednačtyřiceti umělci v dopise tehdejšímu prezidentu republiky Antonínu Zápotockému ve snaze o propuštění básníka, esejisty a nejbližšího přítele Jaroslava Seiferta, Josefa Palivce. Tento hrdina válečných i poválečných let je v roce 1949 odsouzen za zveřejnění informací o chování příslušníků StB a za odeslání informací o poměrech v československých věznicích na Západ.7 Prezident Zápotocký se tímto případem zaobírá a v roce 1954 promíjí Josefu Palivcovi zbytek peněžitého trestu a trest ve vězení snižuje na polovic.

V Kolářově soudním procesu, kdy je J. K. prohlášen za reakcionáře a nazýván „přisluhovačem imperialismu“ či „kosmopolitickou hyenou“, Hrubín figuruje coby svědek. V tiskopisu básníkových veršů Slavnost odhalení věnovaných „Jirkovi Kolářovi“ Málková nalézá doplnění rukopisnými poznámkami: Tyto sloky líčí přelíčení s vězněm Kolářem. (Psáno v září 1953několik dní po soudu nad ním, kdy jsem svědčil, jako svědek s V. Černým, K. Lhotákem, a tvrdil jsem, že je cvok. 8 Kolář i s vazbou strávil ve vězení osmnáct měsíců.

Jak již bylo výše zmíněno, na konci čtyřicátých a počátkem padesátých let se počínají objevovat negace Hrubínovy autorské tvorby a zároveň se zostřuje observace reakcí básníka na úkoly a požadavky přicházející zvenčí, kdy na něj z různých institucí dopadají často nesmyslné žádosti. Jeden z exemplárních případů: autor je osloven Státním pedagogickým nakladatelstvím roku 1953, aby pro Živou abecedu, učebnici přípravné třídy, vytvořil celek pro písmeno Ď. [9]

O absurditě některých požadavků značí také dopis z Československého rozhlasu

[7] Příslušníci StB zneužili schovanku teologa, politického vězně nacismu i komunistického režimu tehdejšího kardinála Berana. Beran byl pro režim nepohodlným elementem vzhledem k tomu, že po válce odmítl církev podřídit komunistické moci a veřejně proti ní vystupoval.

[8] Rukopisy vlastní, poezie. Slavnost odhalení (Jirkovi Kolářovi), Září 1953.
Prohlášení o psychické Kolářově nezpůsobilosti je pravděpodobně strategií Kolářova obhájce dr. Maška, se kterým se měl Hrubín, dle dopisu manželky Běly Kolářové z 24. 8. 53, setkat. (Málková, 2010, s141).

[9] Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František

podepsaný samotným Václavem Čtvrtkem, který vyzývá autora k napsání půlhodinových pohádek, avšak pod jistou podmínkou: *„…volbu námětu ponecháváme úplně na Vaší úvaze, největší radost by však měli naši malí posluchači z pohádky bez králů a princezen, draků a trpaslíků.“*[10]

Zdá se tedy, že v polovině padesátých let je Hrubín nakonec vzat na milost pouze jako skladatel veršů pro děti, když, dle Málkové, na většinu výše zmíněných požadavků nereaguje.

Velice zásadní etapu v kulturním i politickém životě dle Knapíka (Knapík, 2014, s. 5 - 7) tvoří období na jaře a v létě 1956, kdy veškerá společnost východního bloku, vlivem XX. sjezdu sovětských komunistů, žije kritikou „kultu osobnosti“ J. V. Stalina. Nejmarkantněji se kritika projevuje ve sféře kultury „starých pořádků“ na II. sjezdu svazu spisovatelů. Literární osobnosti poukazují především na nedostatky v přetrvávajícím stereotypním pojímání spisovatelského poslání. Kritické projevy přednesli zejména Jaroslav Seifert a František Hrubín.

Hrubín se ve svém referátu zaměřil na samou podstatu zkreslení společenské úlohy spisovatele, k níž jeho kolegové ve snaze vyhovět režimu dobrovolně přistoupili. Na příkladu básně o Leninovi, jenž byl jedním z nejčastějších témat české frézistické poezie, uvedl následující: *„Leckdo se chytil příležitosti, inspirován nikoli historickou postavou a jejím dílem, ale veden snahou zavděčit se, udělat si dobré oko. […] Panovala tendence tématy měřit pokrokovost. Tato hrubá tendence zavinila, že příležitost byla některými autory chápána jako okolnost příznivá jejich soukromým výhodám.“* Básníci se podle Hrubína zpronevěřili svému poslání a zdánlivě lidovou tvorbou, jíž si vynucovalo dogma socialistického realismu, se lidu paradoxně odcizili: *„Kdo je vinen tím, že k nám lidé ztrácejí důvěru, a že na sebe pokřikují bodrou nadávkou ‚Ty laureáte!‘ My sami jsme si tím vinni.“* [11]Ačkoli aktéři kulturní politiky (zejména Ladislav Štoll), překvapení oponenturou dosud krotkých spisovatelů, pro příště podobné diskuse zmrazili a po autorech protestních referátů požadovali vysvětlení či přímo dementování jejich slov, představoval druhý spisovatelský sjezd pro české spisovatele zlom ve vnímání jejich společenské úlohy.

[10]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František
[11]Ladislav Štoll – publicista a literární kritik, stoupenec a obhájce kulturně-politické linie. Korespondence přijatá, korporace, ČESKOSLOVENSKÝ ROZHLAS PRAHA, Hrubínovi Františku, 1. 9. 48.

Je více než jasné, že při popisu osobnosti Františka Hrubína je jeho vystoupení na tomto sjezdu, a následné události s ním spojené, považováno za stěžejní bod v jeho životě i kariéře. Dle mnohokrát uváděných výkladů jsou příspěvky obou umělců popisovány jako nesmlouvavá kritika a výpad proti tvůrcům komunistické a kulturní politiky. Hrubín se roku 1953 zabývá překladem Mallarmého básně Labuť a právě díky této, podle básníka jeho tvorbě „ odlehlé“ básni procitá z jakési hibernace a rozhodne se vyjádřit za pomocí metafory labutě uvízlé v ledu svou, a nejen svou, nesvobodu, do které se dostává ne vlastním přičiněním, a směřuje k vyjádření síly nepodléhat. Ve svém projevu vyjadřuje agonii labutě, neschopné vytrhnout křídlo zamrzlé v ledu, coby tragický obraz české poezie nedávných let, která je taktéž odkázána mezi ledovce a čelí zběsilé netečnosti ledového dogmatu. Dále umělec poukazuje na zaprodance režimu i na ty, kteří se režimu postavili a *„zmizeli v ledu“: „…Ale kolika talentům přemrzla křídla, kolik jich zašlo v ledové skořápce …“* [12] Vystoupení je následně po čtyřech dnech kompletně otištěno v Literárních novinách. I přesto, že otištění „bez škrtů“ básník sám požadoval, v okamžiku zveřejnění ho toto zasáhne plnou silou nepřipraveného. Přes noc se umělec stává institucí, dostává stovky dopisů. Na tuto roli však není připraven: *„ Stal jsem se přes noc institucí, bez moci ovšem a bez aparátu, v době kdy byla státní bezpečnost všemocná a sebejistá. Stovky a stovky dopisů jsem dostával, žádosti o pomoc, abych zařídil propuštění ze žaláře. Cítil jsem to jako vinu, byl jsem bezmocný a izolovaný.“* [13] Dle dochovaných dopisů, jsou ohlasy na básníkův projev velmi otevřené a důvěrné, plné obdivu a víry v umělcovu odvahu.

Důsledkem těchto činů se Hrubín logicky stává ostře sledovanou osobností. Stranický ideolog Václav Kopecký jej, stejně tak jako Seiferta, označí za vlastizrádce a kontrarevolucionáře. Zoufalství, které pramení z umělcovy „osamělosti“, je jistě až hmatatelné. V jednom ze záznamů nachází Málková rekapitulaci nejdůležitějších okamžiků od onoho projevu v roce 1956 : *„ Projev spis. 1956 – kolem liduprázdno – Tisíce dopisů, které schovávám – Telefony v noci – hlídači – Nikdo se mne nezastane, ani nemůže.“*[14] Na naléhání V. Nezvala a především L. Fikara 15, kteří argumentují

[12]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 157.
[13] Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 164.
[14] Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 165.
[15] Po smrti Františka Hrubína v dopise paní Hrubínové (Málková, 2011, s. 180-181) Fikar osvětluje nešťastné posjezdové události roku 56-57 : „ *Věděl jsem od Nezvala, Drdy a z kuloáru Svazu, co se chystá. Že má být pomstěn a vyhlazen tzv. duch II. sjezdu a jeho původci, mysleli tím především Seiferta a Hrubína.*

záchranou Svazu spisovatelů a tehdy těžce nemocného přítele Seiferta, ale také zlomen psychickým ročním nátlakem společenské izolace, přednáší básník v červnu 1957 na plenárním zasedání Svazu československých spisovatelů své nové stanovisko. V tomto projevu, který byl tak jako tak několikrát pozměněn pro účely KSČ, tedy pro další roky vyplývá, že Hrubín svůj postoj z roku 1956 popírá a omlouvá ho. Sám toto prohlášení ve výše zmíněných záznamech rekapitulace strastiplných okamžiků svého života komentuje slovy: „ To co říkám, není omluva, necítím potřebu se za něco omlouvat, necítím potřebu skládat účty, ale vysvětlit. V roce 1957 jsem pronesl krátký projev, stanovisko, že je to moje osobní věc, že za tím nestojí skupina. Rok po projevu jsem se cítil nejosamělejší v životě.“[16]

Prezident Zápotocký, který se onoho plenárního zasedání účastní, básníkovi poděkoval za statečná slova. Ze strany Zápotockého jde však pouze o upevnění disciplíny ve straně za pomoci manipulace a zneužití básníkovy osobnosti. Zatímco v roce 1956 poslední den II. sjezdu Hrubína i Seiferta ostře kritizuje Svaz spisovatelů, který používá Hrubínovo jméno jako prostředek k demonstrování nesouhlasu s Komunistickou stranou a dělnickou třídou.

> *„…Úmysl mohou mít nejlepší, vezměte si příklad s. Hrubína. Nezazlíval jsem jemu projev na sjezdu, soudruh Hrubín není komunistou. On se poctivě dopracovává k přesvědčení, aby nám pomáhal. Zazlíval jsem soudruhům spisovatelům – komunistům, že z toho udělali takový demonstrační projev. Vy jste Hrubína poškodili, místo abyste mu pomohli. Vy jste ho zneužili. Neříkejte si, že jste měli nějaké dobré úmysly. Vy jste ho použili k demonstraci, k demonstraci proti straně…“*[17]

Nezval informovaný a zpracovaný Kopeckým Stolkem. Taufrem aj., věděl, že Seifert je už obětován a nemá smyslu ho bránit ani k ničemu nutit. Byl však přesvědčen, že kdyby Hrubín řekl něco málo, asi v tom smyslu, že to myslel poctivě a že přestřelil nešťastnou metaforou a příliš subjektivním pocitem, prospěl by tím celé tehdejší situaci, v níž se literatura a celý Svaz spisovatelů octly… Nechtělo se mu do toho, tušil, co dovede zákeřnost a „statečnost“, která jiné nic nestojí… Stálo ho to muka rozhodování,… než našel právě těch několik, myslím si, naprosto čestných vět, jimiž sňal ze svazu a ze svých básnických přátel klatbu a břímě přímého ohrožení. Ne neměl zač se stydět, leda za zbabělost a hyenismus těch, kdo nikdy nic podobného neriskovali…Myslím, že bude dobře, když toto mé očité svědectví založíte do Františkových papírů z těch neblahých let, ***aby aspoň po smrti bylo jasno.*** *“*

[16] Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 165.

[17] Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 169.

Hrubín je po této konferenci komunisty veřejně oslavován a je vyzdvihováno jeho vystoupení, které ovšem v žádném tisku nebylo nikdy doslovně otištěno a bylo tedy očividně použito a zneužito k manipulaci veřejného vědomí. Na straně druhé je ovšem anonymními pisateli odsuzován jako bezcharakterní „ básník komunistických despotů“. V případě Františka Hrubína jde o fatální zlom a úplné pokoření jeho velmi citlivé a jemné duše.

Od této chvíle je stranou dosazován do různých funkcí a je zapojován do života Svazu Československých spisovatelů prostřednictvím veřejných vystoupení bez jakéhokoliv jeho odporu či protestů. Zlomený básník se zmítá ve vlnách pocitů viny, nejistoty, rozhořčení a neskonalé samoty. Jednou z nejhlubších ran je pro Hrubína kritika jeho tehdejšího blízkého přítele, Václava Černého, který jej po roce 57 očerňuje až do smrti. Ve zpovědi (Málková, 2011, s. 179), kterou napsal v předvečer své smrti svému příteli Ludvíku Kunderovi, se vyznává z lítosti nad Černého činy. Povšimněte si, lítosti, ne zloby, či pohoršení.

Co se týká tvorby, vydává Hrubín ke konci padesátých let sbírky Můj zpěv (1956), Proměna (1957), divadelní a později také Otakarem Vávrou zfilmované drama Srpnová neděle, které má premiéru dne 25. dubna 1958 v Tylově divadle v Praze. Dále v roce 1958 vychází próza U stolu a básník se opět navrací k prokletému Verlainovi a v roce 1958 vychází v české verzi výbor Písně beze slov.

V porovnání s koncem let čtyřicátých, kdy je básník díky Hirošimě a odmítnutí stát se jednou z tváří Strany nedobrovolně (avšak také nikdy oficiálně) umlčen, je tedy konec let padesátých autorsky plodné období. Je mu sice umožněno publikovat, ovšem neustále je nucen ke kompromisu a ve své vlastní tvorbě je sledována jeho angažovanost a oddanost věci socialismu. Ohledně kulturně politického života je básník po Sjezdu spisovatelů roku 1956 „donucen“ stát se členem Svazu spisovatelů a veřejně se angažovat v akcích pořádaných KSČ.

2 FRANTIŠEK HRUBÍN – ANALÝZA TVORBY KONCE 40. LET

Zatímco Hrubínovu předválečnou tvorbu vystihuje nejlépe charakteristika F. X. Šaldy v jeho díle z roku 1933-34, nazvaném *Pohled na naší nejnovější produkci lyrickou*, v němž označuje básníka jako *„Suveréna díky své hůlce kouzelnické, která sluje metafora. Hrubín dovede napsat magické verše zamžené krásy, dovede být svůdný v mámivosti, melodický do úplného zjihnutí"*[18], doba válečná, vyobrazená v pěti stěžejních dílech *Chléb s ocelí* (1945), *Jobova noc* (1945), Ř*eka nezapomnění* (1946), *Nesmírný krásný život* (1947) a *Hirošima* (1948), je spontánním svědectvím zděšení, úzkosti, zmaru a nejistoty, kterým byl náš přecitlivý umělec vystaven.

2.1 CHLÉB S OCELÍ

Sbírka *Chléb s ocelí* je vydána téměř okamžitě po osvobození Československa, v červnu roku 1945. Oslavuje Sovětský svaz a Rudou armádu jako zachránce Československé republiky, z čehož by se dalo usuzovat, že politické spekulace a masová propaganda vykonala své již za válečného stavu. Jsem pevně přesvědčena, že Hrubín byl velice upřímná, dle mého názoru až naivní bytost a tomu, co psal, vždy věřil.

První báseň této sbírky, dokončená v září roku 1942, s názvem *Stalingrad* je motlitbou k bohu s opakující se prosbou: „ *Chraň, Pane, město Stalingrad*!"[19], motlitbou upínající se k situaci fašisty obléhaného Stalingradu, a vkládá naděje v Rudou armádu. Je s podivem, že komunistická strana ponechala tuto báseň „ v původním znění". Vždyť básník vzývá Boha! Dá se jen předpokládat, že to bylo z důvodu umělcova absolutního obdivu k „matce Rusi". Hrubín také reaguje na situaci Benešovy kapitulace verši: „ *Když*

[18]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 68.

[19]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 45-53.

vlastních zbraní jsme se vzdali, teď čekáme je od bratří…“ [20] Básník v této básni přirovnává nenáviděné nacisty k běsům a poukazuje na nesmyslnost zbytečných obětí války:

„Běs touží z vosku dětských líček,
hníst malé smrtky podobu
a přezimovat u rodiček,
jež mají rodit do hrobu,
běs, který vyšel z lidských hrůz.“[21]

Atmosféru temného období pak dokonale vyobrazují motivy krve, stínu a všudypřítomné smrti:

„Stín města, jenom stín, jejž vrhá
studené světlo bez krve,
A za stínem se krví mrhá,
smrt z útrob domovů tu rve
Životy, které lze jen rvát.

Zde neměří už počet ztrát.“[22]

Verše tak naprosto věrně vtahují čtenáře do své děsivé beznaděje.

[20] Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 53.

[21] Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 51.

[22] Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 49.

Navazující píseň, nesoucí stejné jméno celé sbírky *Chléb s ocelí,* psané na podzim roku 1944, jsou již mnohem více nadějeplné a, mohu-li je tak nazvat, hymnem, na postup Rudé armády osvobozující východní Evropu, prokládaným hold vzdávajícím refrénem:

„ Sovětská Rus!“. Nejdůležitějšími motivy jsou zde moc a síla mohutnosti chudého lidu: *„Ty děti a ti vnukové bídy a ponížení, semknuti v pluky hromové, bezejmenní jak zrní, z něhož klíčí široký lán …“*[23] a naděje: *„Na pomoc ti jdou, na pomoc, jdou a jdou nesmíření, na přilbách slunce nesou v noci…“* [24] V těchto příměrech si jistě čtenář hravě představí osvobozenecké vojsko ohromných rozměrů valící se krajinou. V posledních slokách umělec s nadějí vzhlíží k novým začátkům:

„…vždyť oheň jiný svět
nám kreslí na obzorech,
svět chudých, krásný svět
na lodích, na traktorech,
na křídlech, kolejích,
svět tvůj a dětí tvých,
svět, který staví léta
pro všechny chudé světa
zem narozená z hrůz,
Sovětská Rus!
Sovětská Rus!“[25]

Tyto verše, pokud čtenář není srozuměn s básníkovým obdivem k chudému „dělnému“ lidu, z kterého pocházel i Hrubínův tatínek, se mohou zdát verši budovatelskými, oslavujícími socialistickou propagandu.

[23]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 59.
[24]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 62.
[25]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 63-64.

Závěrečnou básní sbírky je *Pražský máj.* Na povrch zde probublává napětí před osvobozením a Pražským povstáním v posledních dnech války: *„…těch šest let křičí! Šest let už trvá čas otráveného klidu, dnes rozkaz vyšel z vás, z vás vyšel, vojáci lidu! Dobít tu lůzu, dobít tu lůzu!“* [26] Hrubín byl za tyto verše obviňován z patosu. Sám ovšem, při vzpomínkách na ony dny, na svou obranu naprosto sebekriticky, v článku z roku 1965 nazvaném *Patos veršů máje*, uvádí:

„ Byly to slavné dny, patos byl v jejich samém základu, nelze ho z nich vytrhnout, nelze se ve vzpomínce octnout na pražských ulicích bez pohnutí. Proto pokud budou žít pamětníci, budou květy šeříků hrát barvou ocele, do níž se rozstříkla krev…Z prsou se nám odvalila tíha, která nás nutila i píseň šeptat…Byl to den, v němž slušely slzy mužům, jako několik hodin před tím patřily pancéřové pěsti rukám sotva odrostlých chlapců…“ [27]

Právě pomocí patetického verše, zdá se, autor dokázal věrně vykreslit nadšení a ohromné ulehčení tehdejších dnů.

2.2 JOBOVA NOC

V červnu roku 1945 Hrubín dokončí sbírku o čtyřech zpěvech, věnovanou příteli Josefu Horovi, s názvem Jobova noc. Nejdříve si ji pro znovuotevřené divadlo D46 vyžádá a scénicky upravuje E. F. Burian. Je uvedena 10. září téhož roku. Brzy na to je vydána knižně společně se sbírkami *Řeka Nezapomnění* a *Chléb s ocelí*.

Jobova noc je jedním z nejvýznamnějších Hrubínových děl. Název této sbírky pochází z terminologie básníkova dětství. Jobovou nocí byla v jižních Čechách nazývána bouřlivá noc plná ustavičného hromobití a záplav blesků bičujících oblohu. Autorovou původní myšlenkou bylo napsat divadelní drama právě s tímto názvem, ovšem Hrubín svůj záměr nikdy nedokončil.

[26]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 66.
[27]Hrubín, František. *Jobova noc*. Předmluva- Dr. J. Pohorský Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 29.

V době války, kdy šestileté běsnění a bombardování se dle umělce slilo v jednu hrůzyplnou noc, však tento název nachází svůj smysl a cíl v této básnické sbírce.

Recenze na tuto práci jsou více než znamenité. Literární kritik Míla Kolář popisuje Jobovu noc jako:

„Dílo básníka, který vyklouznuv z křehké lyrické ulity starokřesťanské lásky a pokory, se vyvíjí v revolučního barda, opouští milostnou kantilénu, aby vzplál mocnou láskou k rdoušené vlasti, odhalil utrpením hnusnou grimasu starého světa…, zářivý obraz nového světa a osvobozeného lidství.“[28]

Průvodní postavou této sbírky je básník Job, ztělesnění autorova vnitřní postoje k sobě samému - svému svědomí, zdá se, který se v průběhu prvních dvou zpěvů sbírky vyvíjí z váhavého, nečinného a dle mého názoru i zbabělého básníka, plného marnosti:

„Ta bída staré zemi lichotí,

žene tě do ní básníku – a hrej si,

ty, který pro nic jiného tu nejsi,

než pro svůj obraz okna naproti… „[29]

Z posledních dvou veršů si lze barvitě představit člověka nečině hledícího z okna svého bytu, marnost autorova bytí doslova čiší z těchto řádků. Postava Joba, vyvíjející se dále přes znechucení básníka z neschopnosti psát lyrické verše, které s lehkostí psával, se utíká k lamentaci věnované prokletým básníkům:

„ Jako bys vyňal srdce dítěti,

Dal je hrůze, dal je prokletí,

Taková slova zoufalá a vroucná,

[28]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 100.
[29] Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 79.

Nesla se z jejich srdcí do budoucna…

…kde v shnilých ústech obrací se Job,

ta odstředivka krásy, poezie,

Job, který stéblem vaše moře pije

a jako břečťan leze přes Váš hrob –

ne, ve vás nikdy nežil básník Job,

Rimbaude, Corbiére, Leliane…"[30]

Za války, jak je zřejmé, ve snaze uniknout představám vší té hrůzy, se Hrubín utíká k překladům Paula Verlaina, který byl nazýván též Lelianem. Z autorovy tvorby vyznívá, že byl velmi často uchvacován, stejně jako Verlain, bělostnou září měsíce a také ve sbírce *Nesmírný krásný život* se k tomuto tématu navrací. Patrně z tohoto důvodu jsou první dva zpěvy Jobovy noci protkávány Verlainovými verši:

„Obludná noci, za tvou stěnou

je země věrná chudákům,

bubny své obludnosti ztlum,

chceš-li nás vidět na kolenou.

Bubny své obludnosti ztlum

a všichni, všichni zapomenou.

Dej pozdním chodcům prázdný dům

a lampu v dešti s bludnou ženou.

A lunu, lunu vytřeštěnou

[30]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 92.

šílencům, básníkům a psům….“[31]

V druhém zpěvu už je ovšem možno zaznamenat další vývoj a to náznaky očekávání něčeho nového, náznaky změny:

„A zatím v dálce nesou lidé krásní
Nelidskou tíhu šesté pevniny
A jejich pohled hrozný, nevinný
Za hradbu staré země blesky metá
Až otřásá se stavba všeho světa
A nová země vstává krvavá…“[32]

Vyvrcholením zoufalství je zcela naplněn závěr druhého zpěvu, básník Job zde již zmírá a rodí se opět básník plný naděje:

„A jako stín už chodí básník Job,
To jediné, co zbylo z poezie
na staré zemi – slupka, slupka slov…
…ten Job, jenž krásu lže a život haní,
ten Job, to nelidské, to umírání,
to shnilé staré to, co už je pryč…“[33]

[31]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 91.
[32]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 93.
[33]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 98.

Nejdůležitějším motivem je, dle mého názoru, strádání české země. Hrubín přirovnává vlast k ženě, jež se nabídla již dříve zmíněným „děsům“ a která skutečně nikdy nežila. Poukazuje na podlost a ztrátu vlasteneckého ducha:

„A stará země rozhání se těžce,
počítá krále, věže, střelce, běžce,
a dosud, dosud všechny tahy má,
má vycvičené stěny s ušima,
má ve svých mozcích krutou fantazii,
znamení vraždy na práh lidem vbíjí
a každou vraždou trochu odkryje
to, co už v jejím klínu nežije…“[34]

Básník nazývá českou zemi svým „andělem“ i „děvkou“, z čehož jasně vyzařuje rozpolcenost autorovy lásky k rodné vlasti a zoufalstvím nad jejím područím nacistického Německa. Motiv područí je rovněž zmíněn v opakujícím se a nesčetněkrát zmiňovaným refrénem třetího a čtvrtého zpěvu:*„Ach Čechy krásné Čechy mé! Obraze rámu prastarého, kolikrát vytrhli tě z něho…“* Dle mého názoru stojí rovněž za zmínku, obměněný refrén, prolínající rovněž dva poslední zpěvy, naznačující ne příliš častou, o to však mocnější sveřepost a odhodlanost českého národa vlastní blanickým rytířům:

„Ach Čechy krásné, Čechy mé!
Opánku tvrdě uchozený,
V úvozu nebes pohozený,
ty nejsi ztracen poprvé.

[34]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 103.

Kolikrát vlast, když tma ji štvala,

Řeménky řek si rozvázala

A bosa šlápla do krve!"[35]

Umělec zde naznačuje, že i český národ se v dobách temna dokáže vzbouřit, zapřít se a bojovat, jak by to mělo být každému „lvu", hrdému a bojujícímu do samého konce, vlastní. Stejně tak jako tomu je ve sbírce *Chléb s ocelí*, i tyto dva zpěvy sbírky jsou gradací a oslavným hymnem na Pražské povstání, konec druhé světové války a osvobození rudoarmějci.

Pátý zpěv je věnován vzpomínce na Josefa Horu, který se již nedožije konce války. Je výčtem obětí a hrůz, které toto šestileté běsnění způsobilo. Úlevu příznačně vyjadřují tyto verše:

„Ale to strašné pustošení

Noc vápnem luny zabílí

A léto rounem z obilí

Přikryje všechno utrpení…"[36]

Z obou sbírek *Chléb s ocelí* i *Jobova noc* na čtenáře vyzařuje patos oslnění z osvobození. Tato skutečně uhrančivá iluze však nemá pro umělce dlouhého trvání.

2.3 NESMÍRNÝ KRÁSNÝ ŽIVOT

Tuto sbírku Hrubín dopisuje v srpnu roku 1947. Zatímco dvě předchozí sbírky *Chléb s ocelí* a *Jobova noc* jsou plny osvobozeneckého opojení a jsou koncipovány coby hymny či ódy, „věnované" zásluhám sovětských osvoboditelů, a tím pádem dosti vhodné coby propaganda socialismu. Domnívám se, že sbírka *Nesmírný krásný život* je nezkrášleným a

[35]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 103.
[36]Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 119.

reálným zrcadlením autorových pocitů a prožitků válečného období, ale také se zde již opět projevuje upřímná radost ze života. Sbírka je rozčleněna na tři části. V prvním úseku na čtenáře vyzařuje dozvuk temné válečné doby, jako je tomu například v básni *Jednou na Sázavě*, kde Hrubín naprosto geniálním způsobem, jemu vlastním, popisuje příchod nepřátel do tohoto malebného kraje, tento úryvek dozajista popisuje již zmíněné střelnice SS zřízené u Lešan.

„…Pak oni přišli sem:

Osiky přesadili do lidí.

Bodláčím navrch obrátili pole.

Až k hrobům vypustili stavení.

A vydýchali les…“[37]

Ovšem nejzdařilejší básní první části, je dle mého názoru báseň *Noc s Verlainem*. Při pročítání těchto veršů čtenář může doslova nahlédnout do duše básníka, který se díky své náklonnosti k Verlainovým veršům dokáže odpoutat od reality tíživého prostředí protileteckého krytu. I v této básni se objevuje motiv oblíbené „*La lune blanche*“:

„Za únorové noci bez konce
ječivé bičování sirén.
Dech měst se zlomil.
Ve sklepích nesly hloučky hlemýždí
své prázdné domy.
Tma, jenom tma.

V mém náletovém zavazadle
několik básní z Verlaina.
Čekals, že zhaslé světlo ještě zhasne.

[37]Hrubín, František. *Nesmírný krásný život*. Brno: Polygrafie, 1949, s. 11.

Tak zhoustlo ticho po tom vytí,
že mezi stránkami se vzňal
bělostný měsíc z jedné básně –
bělostný měsíc,
bratr lun.

Studeným jasem otřel čelo mé,
prošel zdí jako hustou mlhou
a stoupal pustým schodištěm,
až chvění listnatého háje
odělo vylidněný dům….“[38]

Zdá se, že básník po náletu na Prahu upadá v nastalém tichu ve snění či představu Verlainova *Bělostného měsíce* ze sbírky *Saturnské básně*.

Druhý díl sbírky je již věnován opět lyrickým vzletným pocitům svobody a hojnosti: *„…vzduch, jímž se prostíráš až k blankytnému nadvzduší nebes. V dužinách poledne se člověk ztrácí, zrající šťávou zalyká se….“*[39] V básni *Plod* jsou takto příznačně vystihnuty vjemy bující přírody či slunečného dne:

„Ó země novorozená!
Než člověk omyje se ze snů,
Přerůstáš ho….

…a ty ho stále přerůstáš,
Jsi všude v něm a kolem něho všude,
Rosteš a rosteš, až tvá slupka
K západu rudne, beránky

[38]Hrubín, František. *Nesmírný krásný život*. Brno: Polygrafie, 1949, s. 13-14.
[39]Hrubín, František. *Nesmírný krásný život*. Brno: Polygrafie, 1949, s. 45.

u pupku slunce svraskává se….“[40]

Třetí, závěrečný díl zdá se být zlomovým v básníkově chápání paradoxu lidského bytí, tedy krásy života a zároveň hrůzy jeho definitivnosti. Hrubín také v básni *Z černého úplňku* věnované Eduardu Petiškovi děkuje životu, že z něj stále neodešel onen lyrik, kterým kdysi býval: *„…jak neradoval bych se já, že ze mne dosud neodešel můj bratr zoufalý, jenž obrací mé oči ke hvězdám….“* [41]

Básník si počíná rovněž uvědomovat ono „zamrznutí v ledu“, nemohoucnost vlastního osobitého projevu. Toto prozření je, dle mého mínění, vyjádřeno velmi explicitně ve verších básně *Vteřina bezměry:*

„Poprvé ve mně
začal padat sníh.

Poprvé ve mně
Rozvěsil se led.
Od klína k hrdlu
Zamrzám –
a cítím, cítím teď:

až k nebi zledovatím,
hvězdy jak rybky ve mně zamrznou
a v ledu průhledném
víření světa ztrne“.[42]

[40]Hrubín, František. *Nesmírný krásný život*. Brno: Polygrafie, 1949, s. 45-46.
[41]Hrubín, František. *Nesmírný krásný život*. Brno: Polygrafie, 1949, s. 56.
[42]Hrubín, František. *Nesmírný krásný život*. Brno: Polygrafie, 1949, s. 57.

Pro nejednoho lyrického básníka jsou hvězdy symbolikou svobodné duše a je více než patrné, že těmito naposledy uvedenými verši se autor cítí být uvržen do pasti.

2.4 HIROŠIMA

V roce 1948 Hrubín vydává zlomovou práci s názvem *Hirošim*a. Přáteli básníky je toto převážně epické dílo popisující již mnohokrát probírané téma přijímáno s nadšením, ovšem soudobými kritiky je zle pranýřováno. Politikům se totiž tato sbírka nezdá být dostatečně uspokojivá pro vzorec požadavků na „optimistickou budovatelskou poezii" a Hrubín se dle Jiřího Hájka stává „ vyjadřitelem nálad, které by v masách osvobozených evropských národů rádi rozšířili noví dědicové tradic německého fašismu, američtí, atomoví „diplomaté*, zbrojaři a bankéři"*.[43] Dle Hájka měl Hrubín v *Hirošimě* namísto stísňující atmosféry japonské katastrofy vyjádřit zásadní a převratný význam revolučního února 1948.

Nejzásadnějším a nejvýraznějším trnem v oku tehdejším politikům a tedy i kritikům, dle mého mínění, není ani tak báseň *Hirošima* samotná, jako poslední verše sbírky nazvané *Ó Tenkrát.* V tomto epilogu básník připodobňuje, stejně jako je tomu v básni *Vteřina bezměry,* nesvobodu projevu jako: *„starý svět kratikřídel"* kde se ztrácí pro *„své lidství"*.[44] Hrubín si je velice dobře vědom, jakou škodu způsobí jemu samému verše v této jeho poslední sbírce. Nadmíru trefně ji vyjadřuje souverší:

„…Mé kroky zajdou a já s nimi.

Svůj svět si hnětu pro svou smrt,

svět, kde chci umřít sám….

…Lety tam jako ořech ztvrdne srdce mé.

[43]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 136.
[44] Hrubín, František. *Nesmírný krásný život*. Brno: Polygrafie, 1949, s. 57.

Ó přijď už!

Louskalko! Volnosti"![45]

Básník si již pravděpodobně velice dobře uvědomuje skutečnost opravdové svobody období předválečného či vlastní naivitu patetického nadšení poválečného: *„…Ó tenkrát zbývala nám jenom mrazivá radost pod kůží"*[46]

Hirošima a pravděpodobně také již výše zmíněné odmítnutí podílet se na propagaci únorového manifestu značně poznamenaly básníkův osud a exkomunikovaly ho ze společenství spisovatelů na dlouhá léta.

[45]Hrubín, František. *Hirošima*. Praha: Fr. Borový, 1948, s. 59-60.
[46]Hrubín, František. *Hirošima*. Praha: Fr. Borový, 1948, s. 60.

3 FRANTIŠEK HRUBÍN – ANALÝZA TVORBY KONCE 50. LET

Po téměř osmileté autorově tvůrčí odmlce vychází v roce 1956 básnická sbírka *Můj zpěv*. Čtenáři je již z předchozích kapitol známo, že Hrubín se těchto svízelných osm let zabývá dalšími překlady z francouzštiny, díky svým přátelům píše komentáře k filmům a vydávává poezii a říkadla pro děti. Poezie vydaná po roce 1956 je naprosto odlišná od poezie poválečné. Ty tam jsou patetické hymny a ódy. Zdá se, že umělec již jaksi vystřízlivěl a opět se navrací do reálného života.

3.1 MŮJ ZPĚV

Sbírka, vydaná roku 1956, se setkává s velice kladnými kritickými ohlasy. Jiří Šotola se v květnových Literárních novinách o těchto verších vyjadřuje jako hledání odpovědí na věčné otázky: *„ …o životě a smrti, o smyslu života, o důvodu krásy a slávy života…“.*[47] Literární kritik Ivan Skála hodnotí Hrubínův *„hluboce lidský zpěv“* jako: *„ Obraz země, kreslený s máchovskou vroucností a jímavostí, z máchovského pomyšlení na pomíjivost vlastního básníkova života…“*. Další kritiky v Hrubínově pozůstalosti poukazují a upozorňují na odlišnost a hloubku myšlenek této práce.

Ihned na počátku sbírky básník dává všem ve známost básní, *To ještě není s podzimem*, a že ač téměř padesátník, doufá ve skutečnost *„ …že stojí a kolébá svá hnízda strom, jenž v sobě nese rakev moji…“.* [48] Také konstatuje svou vyzrálost ovšem stále v souhře s chutí k životu verši:

„Bláznivě už se nechytám

kdejaké vlny, ale cítím:

Dost blázna v sobě ještě mám,

[47]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 106.
[48]Hrubín, František. *Můj zpěv. Praha: Československý spisovatel,* 1960, s. 12.

Abych se střemhlav pustil žitím.“[49]

Náznaky šedin zrání patřící, vyspělost myšlenek a jistotu rodinného zázemí jsou vystihnuty v básni *Motýlí časy: „ Motýli, hoňte se jako kdysi, se mnou však nelze už počítat. Bláhový, kdo vzpomínku kříší, ztracen, kdo zůstal v ní jednou stát*…., ale především v básni *Neznělky*, kdy básník s největší pravděpodobností promlouvá ke svému mladšímu, či rádoby mladšímu já*:*

„…Když opeříš se vzpomínkami,

Jen barvy stavíš na odiv,

šedivá pírka, kousky slámy

z nich vytrháváš potajmu.

…Pro teplo chodím ke svým dětem,

Ty sou mi živým oním létem.

…Nyní bije

trojice srdcí,

u nichž mám

kout spočinutí. Bezvětří je

za vlnobití, orkánů

v tom kruhu, v zajetí té lásky….“[50]

[49]Hrubín, František. *Můj zpěv*. Praha: Československý spisovatel, 1960, s. 12-13.
[50]Hrubín, František. *Můj zpěv*. Praha: Československý spisovatel, 1960, s. 23-24.

Básník pokračuje obavami o budoucnost svých potomků. Obává se: „*…že jednou náhle vypučí synku či dceři z mladých ramen má křídla div ne na zabití. Vypučí-li, kéž jako já, do kruhu lásky vždy se zřítí.“*[51] Tyto řádky svědčí o skutečnosti, že Hrubín měl ve své rodině a její podpoře opravdu pevné pilíře.

V této kolekci bude čtenář marně hledat ono heroické provolávání slávy Sovětskému svazu, či budovatelskou poezii. Jak zmiňuje Málková (Málková, 2011, s. 107), kritiky dochované v básníkově pozůstalosti „*zdůrazňují jinakost a náročnost jeho poezie, prorežimním recenzentům stále neladí s utilitárními, propagandistickými požadavky.“* Pouze jediná báseň by se mohla zdát jako propaganda, a to verše *Ať jiskří život náš*, ovšem kupříkladu rýmy: *„ Nechtěj však v otravném pohodlí dojít zmaru. Ať jiskří život náš, tak jako za požáru…a jako jiskří dnes, ať jiskří ještě k stáru.“* nenabádají k budovatelství, ale jedná se o autorovu radu čtenáři jak neustrnout na místě.

Za zmínku rovněž stojí báseň *Drama S. Mallarméa*, která, myslím, dokonale vystihuje Hrubínovy pocity již výše zmíněné v kapitole *Můj zpěv*, pocity nesvobody a pronásledování komunistickými kritiky. Básník přirovnává tyto „štváče“ k ledovcům, mezi kterými uvízne jelen jako oběť. Zdá se, že tato báseň by naprosto do posledního slůvka vystihla události, které následovaly po Hrubínově projevu na II. sjezdu spisovatelů. Bezvýchodnost Hrubínovy životní situace čtenáři jistě nastíní tyto verše:

„…Není tu stezek ani houští,
Jen bělost oslepující.
Krev rozprouděná štvanicí
Netuhne, led se nerozpouští.

To život do vlastního středu
se vystřeluje. Zasažen
a sám zasáhnuv čelí ven

[51]Hrubín, František. *Můj zpěv*. Praha: Československý spisovatel, 1960, s. 24.

zběsilé netečnosti ledů.“

Nálada celé sbírky, snad kromě výše zmíněné básně, by se dala nazvat více než kladnou, básník se již totiž očividně nevzdává svým chmurám, ale čelí životu s entuziasmem a láskyplností v dřívějších dobách mu blízkých. Stejně tak je tomu i závěrečné básni nazvané *Zpěv lásky k životu.* Smíření se smrtí i stárnutím, které sálá z těchto vzletnost opět nabyvších veršů: *„ …I kdybych podzime, stokrát opustil víc, s tvou cháskou plačtivých větrů nechci mít nic…“,* [52]je velmi uklidňující.

3.2 PROMĚNA

Téhož roku Hrubín představuje veřejnosti svou báseň *Proměna* v samostatném vydání. Toto lyrickoepické dílo je úzce provázáno se sbírkou *Hirošima*. Z veršů je opět cítit láska k životu a obavy z atomového nebezpečí hrozící světu. Dějově se zde prolíná věhlasně známý Ovidiův Ikarův příběh a příběh obyčejných lidí, trávících parné, letní odpoledne u Vltavy. Podobenství protikladu tragédie Daidala a jeho syna spatřuji v básníkově pozorování muže“ *do modra opáleného*“ a chlapce, kteří spolu bezstarostně užívají zábavy onoho slunečného dne. Autor zde vyzdvihuje krásy obyčejného, bezstarostného života, paradoxně protknuté Ikarovou smrtí a občasným pozastavením v podobě refrénu: *„Tak jeví se mi svět v tu chvíli, sedm let po Hirošimě.“*

Ihned v první sloce této skladby se opět setkáváme s nuancemi naznačujícími vlastní básníkovu nesvobodu projevu i touhu lidstva měnit zaběhnutý řád přírody – v tomto případě rozbití atomu:

„Ve světě, jenž je za onoho času,

na dlouhé exilium zanevřel

Daidalos. Touha po životě volném

[52] Hrubín, František. *Můj zpěv.* Praha: Československý spisovatel, 1960, s. 24.

pojímá ho a hryže srdce.

Domnívá se, že není jiné cesty

z vyhnanství nežli vzduch,

že jako volnost pro duši je vzduchem,

tak vzduch je duší volnosti.

Obrací ducha k neznámému umu

a počne měnit přírodu…“[53]

Neméně naléhavé jsou verše nebádající lidstvo k umírněnému a rozumnému chování, které je nutné k udržení křehké rovnováhy míru na Zemi:

„Tak se mi jeví svět v tu chvíli,

sedm let po Hirošimě.

Po jejích mrtvých běží planetou

třesení, které přešlo na nás,

to třesení však buď jen chvěním

železných pilin v poli magnetu,

který je pevný, buď jen chvěním

životů v mocném magnetickém poli

veškeré lidské naděje

a vůle držet v rovnováze rozum a srdce…“

Ikarií

nazvána byla země,

v níž syna pohřbil Daidalos.

[53]Hrubín, František. *Proměna*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 7.

Kdo po nás dal by jméno Zemi?[54]

Domnívám se, že Hrubínovo ztotožnění s Daidalem není rozhodně náhodné. Dle mého názoru Hrubín podobenstvím o „železných pilinách a chvěním životů pevným magnetem“ i „volnosti pro duši je vzduchem, tak vzduch je duší volnosti“ dosti jasně a naléhavě naznačuje, že pokud by se vzepřel „vyšší moci“, doplatili by na tuto revoltu především jeho nejbližší.

3.3 SRPNOVÁ NEDĚLE

V roce 1958 se básník zaměřuje na zcela jinou oblast tvůrčího psaní, a to na divadelní hru. Ze spolupráce s režisérem a zakladatelem Divadla za branou, Otomarem Krejčou vzejde dramaturgický počin *Srpnová neděle.* Jak již bylo výše zmíněno, tato hra, uvedená na scéně Tylova divadla, vzbuzuje bouřlivý ohlas nejen u kritiků, ale také nebývalý zájem diváctva. Pro svou ojedinělost a neobvyklý přístup se jí dostalo až 161 repríz. V roce 1960 se také dočká filmového zpracování v režii Otakara Vávry, ovšem dle kritiků je toto provedení, oproti scénickému pojetí, výrazným zklamáním.

Je s podivem, že tehdejší politická scéna nechává tuto hru představit veřejnosti. Pro její upřímné názory na tehdejší kulturní i politickou situaci, vkládané do úst hlavní postavy Freda Moráka, ale také pesimistický náboj celého díla, bych očekávala, že hra bude zakázána. Ovšem recenzenti, kterým byl kupříkladu významný divadelní a literární kritik Sergej Machonin, či Jaroslav Opavský, naopak tuto postavu uchopí coby exemplární příklad „mravního *nihilisty, člověka výhrad socialismu…Něco velmi neschopného a impotentního, co je v konkrétních činech nízké a špinavé…“.* [55] Redaktor bratislavské Pravdy, Andrej Mráz, hru zkritizoval za nulové „*ideologické parametry agitačního umění…*“.[56] Naštěstí pro diváky i čtenáře Sergej Machonin tyto parametry „ jakoby zázrakem“ ve hře *„vidí“.* Hra je dle jeho názoru „ *dějištěm velké srážky, dramatem*

[54]Hrubín, František. *Proměna*. Praha: Československý spisovatel, 1958, s. 20.
[55]Hrubín, František. *Srpnová neděle – O hře* Praha: ARTUR, 2011, s. 90.
[56]Hrubín, František. *Srpnová neděle – O hře* Praha: ARTUR, 2011, s. 90.

myšlenek, filozofickým svárem o smysl života a výklad světa…." A Machonin šel ještě dál. Ostře kritizuje ty, kteří nepochopili „ *samu podstatu bytostného a historického optimismu této hry, její socialistickou stranickost…"*[57]

Co se týká struktury hry, troufám si tvrdit, že se jedná o téměř až absurdní drama, gradující především v druhém dějství, kdy redaktor Morák s poštmistrem vedou spíše monologický dialog, zdánlivě na sebe nereagujíce, nenaslouchajíce toku myšlenek toho druhého.

Skladba díla zdá se být zcela nevázaná a zpočátku vzbuzuje dojem chaosu. Na konci příběhu jsou ovšem jednotlivé, zdánlivě nesourodé scény a výjevy dle mého názoru naprosto geniálně propojeny a vydávají obraz pavučiny básníkových postojů a pocitů zoufalého umělce padesátých let.

O obsahu, který byl již nespočetněkrát rozepisován a popisován, je lépe nechat promluvit samotného Otomara Krejču, který jakoby podtrhoval výše zmíněné hodnocení Machoninovo:

„Je to hra, stojící vším na straně života, který stavíme a kterému straníme s nehalasným a reálným optimismem…český básník Hrubín vešel do světa svých postav nejen něžnou a chápavou laskavostí, vešel do něho i s jasným citem dnešního humanisty a zcela jednoznačně učinil osou svého díla, jeho hlavním hercem dny, které žijeme, čas, k němuž míříme." [58]

Jsem bez pochyb přesvědčena, že dílo je autobiografické. Vždyť tento velký básník psal vždy o pocitech a faktech odehrávajících se v jeho nitru. A proto tvrdím, že nejen Fredo Morák (dá se jménu Fredo přičítat podobnost se jménem František?), ale i většina ostatních postav je odrazem nitra umělcovy osobnosti. V prvním dějství je toho neklamným důkazem kupříkladu reakce paní Mixové na Fredovu roztěkanost a podrážděnost: „ *Co to sním je? Mám o něho strach. To víte, takový člověk dneska žádný med nemá. Nemůže udělat, co by chtěl, co umí. A umí hodně. Je nervózní…"*[59]

[57]Hrubín, František. *Srpnová neděle – O hře* Praha: ARTUR, 2011, s. 90.
[58]Hrubín, František. *Srpnová neděle – O hře* Praha: ARTUR, 2011, s. 88.
[59]Hrubín, František. *Srpnová neděle.* Praha: ARTUR, 2011, s. 53.

Básník si v tomto díle troufá zmínit i téma emigrace. V dialogu se Zuzkou, neteří paní Mixové, jejíž otec žije v Austrálii a dívka se proto stává terčem posměchu vesnických děvčat, Morák pronáší na tuto dobu vskutku odvážné repliky: *„…Mám to horší než ti, co večer co večer točí knoflíkem u rádia…mám to horší o to, že vím, že v tom umřu…Každý kdo má rozum, někam utíká! Nos ať si rozbíjejí hlupáci…“*[60]

V tomto pro mne naprosto vše (vše, co se týká činů a literárních počinů, a z nich vyplývající básníkovy postoje a dojmy posledních deseti let) vysvětlujícím díle mne zaujala především myšlenka „kuliho – občana“ a takzvaných „hradbiček“, kterou v „monologu“ s poštmistrem rozvíjí redaktor Morák: „*Každý má svou hradbičku, pane poštmistře!… A za tou hradbičkou se doopravdy žije, velkolepě, pěkně stranou, v suchu… Jsem tam sám a jsem to opravdu já – největší, to je jedno co…politik, hrdina básník…organizátor…Ráno nejdu do práce, zůstanu si sedět za svou hradbičkou a do práce pošlu kuliho – občana! Má mou podobu, šaty, prádlo, i trochu mozkových závitů mu půjčím. Nedá se nic dělat…musí na mne vydělat, abych si mohl za tou hradbičkou žít!… Škoda, že se nezdržím, abych toho vašeho kuliho poznal osobně, pane poštmistře. Tohle dneska jste vy, že?… Můj kuli je docela klidný, zdvořilý, lhostejný, pracovitý… a snad i sympatický ostatním kuliům…“.*[61]

Z předešlého textu je zřejmé, že náš nadmíru citlivý a jemný poeta si vytvořil bezpečnou a nepropustnou „tvář“ poslušného a z řady nevybočujícího občana, za zmíněnými „hradbičkami“, které jsou ochranným valem vnitřního světa, v němž je vše dovoleno, aby dokázal přežít všechny strasti tehdejšího bytí. I přes veškerý cynismus hlavní postavy je možné v tomto mistrném kousku nalézt stopy humoru.

Toto dílo je dle mého názoru důkazem vnitřní vyzrálosti a vyspělosti téměř padesátiletého, stále ještě lyrického, ale již také rozvážného myslitele.

[60]Hrubín, František. *Srpnová neděle.* Praha: ARTUR, 2011, s. 58.
[61]Hrubín, František. *Srpnová neděle.* Praha: ARTUR, s. 48.

3.4 U STOLU

Tato vzpomínková kniha vychází v roce 1958 s podtitulem *Obrázky z venkovského dětství*, který čtenáře zavede k zásadním událostem v čase básníkova nezralého mládí v Posázaví. Této útlé knize již předcházelo dílo *Doušek života (1949),* obsahující v podstatě první kapitoly k této budoucí publikaci. Autor se ve svých vzpomínkách vrací do doby první světové války, kdy s maminkou a mladším bratrem Josífkem očekává otcův návrat z vojny, v širokém kruhu rodiny a jejích nejbližších přátel v „rodných" Lešanech. Název knihy je vyvozen z jedné z nejjasnějších a dle mého názoru i nejdůležitějších vzpomínek na dětství a to na starodávný stůl vévodící hlavní světnici lešanského stavení. Tento středobod vesmíru s ohromnou gravitací rodinného i společenského života rodiny Novotných a Hrubínových popisuje umělec takto: „*Osoby kolem stolu jsou stále tytéž. A stále tatáž jsou tělesa, která stůl z kouta mezi okny přehlíží a drží v prostoru světnice. Jen člověk smí bloudit v dalekém okrsku. Člověk se vždycky vrátí včas…. Tak veliká je síla stolu*".[62]

Ve vzpomínkách se František také obrací k motivu válečnému a motivu ztráty na životech a naděje na ukončení této hrůzné záležitosti: „*Někdo se občas podívá od stolu vzhůru. Chce zahlédnout jásavé zablesknutí, jež se roztřeští tisíci plechy v mírových průvodech? Nebo chce ukrýt úzkost v očích?"*[63]

Zde autor opět připomíná téměř magickou sílu stolu a její umění udržet pospolu rodinu (tatínka, který se na pár okamžiků zastaví doma z fronty) lidí z různých koutů Evropy, spojené dohromady válečným stavem: „*V kloubech stolu to zapraská, jak napíná síly, aby nás udržel pohromadě ještě týden, den, několik hodin…. Kolem stolu na lavicích a židlích sedí lidé s touhou po životě a míru, lidé k pláči, Češi, Rusové, Ukrajinec, Ital. Ta touha spojuje chalupu s chalupou, kraj s krajem, zemi se zemí. Bojiště s vyrvanou půdou, s vytrhanými životy jsou krvavými uzly té věčné lidské pásky…"*[64]

Ovšem, bohužel pro malého Františka, tak ohromnou moc stůl nemá. I přesto však věří, že všechny živé k sobě poutá i na dálku nespatřitelnými pouty: *„ Blíží se den, blíží se*

[62]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 19.
[63]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 25.
[64]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 31.

chvíle, kdy stůl začne o tatínka zápasit se silami neurvalými a na čas mocnějšími…Vzlykot: stůl nakonec povolil a pomalu odvíjí neviditelnou nit, pevnější všech lan, a všechno živé pouští ven. Věci si oddechnou a ztrnou v zamračení.“[65]

Neméně důležitý je motiv řeky. Sázava, a v poetické duši jistojistě zubem času zidealizovaná vzpomínka na ní je dějištěm chlapeckých her a dobrodružství, okořeněná přebujelou fantazií básníkovou. Básník vzpomíná na zlatavý písek na březích, skály připodobňuje k průvodu obrů, hned zase bujný porost trávy k pačesům obra zarostlého v zemi, jenž se nemůže pohnout, ale také na setkání s válečnými zběhy: *„ Cizí muži tam budou stát, i tenkrát, až se v zimě na peci dovím, že onoho obra odvedli v železech jako zběha a že už na něm někde v Haliči rostou obří pačesy…“*

V mysli se umělci také zaklesla vzpomínka na školní léta, ale především na ohromnou bídu v tomto období.

Čtenář by si měl uvědomit, že v této chvíli jsou Čechy stále ještě v područí Rakousko-Uherského impéria a v čase válečném, kdy se císařství nedostává ani surovin, ani potravin, jsou všichni povinni odvádět veškeré potraviny a zemědělské produkty na frontu. Lidem také chybí základní životní potřeby, jakými je kupříkladu petrolej na svícení či textil.[66] Z tohoto období pochází autorova vzpomínka na dědečkovo ukrývání alespoň zlomečku potravin, určeným pro frontu, a s ním spojené vyšetřování ve školních lavicích. Malý František je samotným panem řídícím vyslýchán v souvislosti s touto aktivitou. I přes příslib cukrovinek neprozradí nic, co by „pachatele“ prozradilo, a je na to také patřičně hrdý: *„ Budou chodit od stavení ke stavení, šťourat v oplotních, na hůrách, v hnoji a hledat obilí a brambory…. Oběd u pana řídícího bude pro mne první školou dobrého chování…Ale každým sladkým soustem budu zajídat jinou hořkost: dědeček mi nevěřil, bál se mne nechat doma. A já jsem už přece jednou Brusův lákavý kornout před nosem měl-měl a nepověděl! „*[67]

Další, neméně významnou, vzpomínkou na dětství je prastarý jilm zarůstající do útrob březanské chalupy a s ním i připomínka na vřelé a srdečné rodinné vztahy.

[65]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 32.
[66]Wikipedia. *Rakousko-Uhersko* – online, poslední aktualizace 29. 7. 2015 v 18:41, Wikipedie. Dostupné z www: https://cs.wikipedia.org/wiki/Rakousko-Uhersko.
[67]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 64.

František musí být v tomto čase velice malý, i přesto jsou jeho obrazy příbuzných velice ostré. Ať se jedná o prababičku, maminku březanského dědečka Josefa, či strýčky a tetičky z obou rodinných větví, všichni jsou šťastni, že mohou do rodiny přivítat maličkého pokračovatele rodu Hrubínů [68]: *„ Když se mnou prve tatínek překročil práh téhle cizí světnice, neviděl jsem nic, než dýmky a doutníky: žhnuly a leskly se, houpaly a vznášely mez podlahou a stropem. Obklopil nás hlahol, rozplakal jsem se…Světnice ztichla…Ti co pobíhali, se zastavili, ti, co seděli, vstali z lavice… - Dejte mi sem to dítě! -zní bzučivý hlásek z polštáře, - to Františkovo dítě! Světnice se znovu rozhlaholila, rozšuměla a deset rukou najednou se po mně natahuje. Smějí se a vykřikují a já se opět ocitám na posteli u slepé prababičky…“*[69]

Březanský dědeček, malý chalupník a zednický asistent: *„také národní divadlo stavěl…“*[70]*,* Josef Hrubín, je dle Hrubínových slov velice strohý až odtažitý *„dědečkovi a tetám se v Březanech se vyká…“* [71] Malý chlapec k němu chová až bojácnou úctu pro jeho poctivost: *„…Ten nikdy nezbohatne, - říkají o něm. Jednou se mu zdál sen, že někoho ošidil, a ještě když se vzbudil, tuze plakal, že dětem udělal hanbu…“* [72]a *„ inženýrské oko“* : *„…Takhle sedá dědeček večer co večer…narovná si brýle s drátěnou obroučkou a znovu se skloní nad kreslicí prkno. Vedle kreslícího prkna je všechno pěkně srovnáno:kružítka, pravítka, do špičky ořezané tužky…Tak přesný a pořádný je i při polní práci…Bodlák nebodlák, snop se musí zmáčknout jako by z vaty byl, aby panáky nebyly rozcuchané…“*[73]

Nejvýznamnější vliv na malého Františka má ovšem zajisté dědeček z maminčiny strany, Jan Novotný. Z díla vyplývá, že dědeček v podstatě nahrazuje mužský element tatínka, bojujícího v první světové válce. „Lešanský dědeček“ je v knize charakterizován, jako muž velmi srdečný, který miluje svá vnoučata a rád si s nimi často hraje. Jako člověk

[68]Osobní poznámka: *„Ti velcí lidé jsou dědeček z Březan (Josef Hrubín) a jeho bratři:strojníci Vojtěch a Antonín a švec Václav, všichni od učednických let v Praze, a Karel, krejčí z Vídně. Strýčkové Vojtěch a Václav* (rod Hrubínů – soudě dle tělesné konstituce mého dědečka, strýce a tatínka - se vyznačuje menší, avšak sportovní, šlachovitou postavou a velice aktivní náturou) jsou *drobní, pobíhají sem a tam a mávají rukama, jakoby honili mouchy. Ti druzí* (z rodu Novotných*) jsou narostlí a klidní, chvílemi jen poposednou nebo zvednou k ústům ruku s doutníkem…“,* Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 67.
[69]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 68.
[70]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 83-84.
[71]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 83-84.
[72]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 83-84.
[73]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 83-84.

pohostinný, kterému není zatěžko hostit neustále se měnící, pestré (až kosmopolitní) osazenstvo velké světnice: *„ Teta a maminka mu jeho pohostinnost často vyčítaly, i babičce tím přidělával trampot.“* [74] Společně se stolem je dědeček Jan jedním z pilířů lešanské domácnosti, nezvratnou jistotou bytí malého chlapce.

Zásadním zlomem v Hrubínových vzpomínkách, který ovlivní i následující a také poslední analyzované dílo *Romance pro křídlovku,* je poslední kapitola této knihy s názvem *Celý dědeček.* Dle mého zjištění se jedná o čas básníkových neúplných dvaceti let.[75] Tato, dle mého názoru, rozhodně nejhlubší a nejbolestivější vzpomínka je uvedena opět zmínkou o stolu: „*Nyní má stůl nejjistějšího dědečka…“* Dědeček je ve velmi vážném stavu, trpí úporným kašlem, který *„otřásá našimi večery“.*[76] Hrubín zde popisuje svého dědečka, jako velmi pracovitého muže, jenž ani zimních večerů nezahálí, ovšem ve svém momentálním zbědovaném stavu je nucen být upoután na lůžko.

František, aby svému milovanému dědečkovi ulevil při těchto dlouhých chvílích, předčítá a poprvé vzpomíná na svou lešanskou babičku, která bohužel zemřela, když byl ještě velice malý, a to v pouhých osmačtyřiceti letech. Dříve zábavný a mnohomluvný Jan Novotný již nezdržuje své hosty ve světnici kolem stolu - je to pro něj příliš únavné: *„ …co veselých a rozšafných rozprávek si vymýšlel! A jak neústupný býval: hledal nové záminky, aby sousedy zdržel do noci a přespolní hosty na celou noc. Aby u nás mohli přenocovat, sám často spal na půdě nebo v chlévě…Skoro vždycky se mu podařilo hosty zdržet…Dnes už dědeček ani obecního posla nezdržuje…“*[77]

Nadchází chvíle, kdy dědeček již není schopen vstát z lůžka – „*Stůl je si jist“.* Jedné z posledních srpnových nocí dědeček umírá. Malý František je probuzen maminčiným a tetiným pláčem, jde se s dědečkem rozloučit*: „ - Udělej dědečkovi křížek! – pobízí mě maminka…Zdá se mi, že je větší a že až teď je celý…*“[78] Celistvost dědečka zde pro básníka jistě symbolizuje definitivnost této životní etapy, jistotu, že od nynějška již bude jeho drahý Jan Novotný patřit jen sám sobě.

[74] Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 151.
[75]Dle datovaných básní (28. srpna 1930) v básnické sbírce Romance pro křídlovku - umělec bdí nad zesnulým dědečkem.
[76]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 143.
[77]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 151.
[78]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 155.

Stůl, symbol soudržnosti rodiny, je pro tuto chvíli vyhoštěn mimo hlavní světnici. Středem zájmu je pro všechny příbuzné, přátele i sousedy na několik málo dní „truhla" s dědečkovými ostatky . Po pohřbu je opět vrácen na své místo, ovšem, jak sám básník podotýká: *„ Je jisto, že ztratil svou sílu a moc: lidé a věci se nyní budou pohybovat, mizet a znovu se objevovat podle těžiště, které je kdesi mimo jeho starodávný prostor."*[79] Z této poslední myšlenky jasně vyplývá, že nikoliv stůl, ale právě dědeček Jan byl tím nejsilnějším poutem umělcova světa.

Básník coby téměř padesátiletý muž a otec dvou dětí vyznává nezměrnou lásku, hluboký obdiv a nevýslovnou úctu svému předkovi nadmíru velkolepě: *„ Aniž o tom věděl, rozdával se, jako se rozdává déšť, rozdal se lidem, rozdal se polím a lukám a všem věcem, kterých se dotkl, rozdal se, aby nakonec byl celý: to je ta neočekávána odměna."*[80]

3.5 ROMANCE PRO KŘÍDLOVKU

Ačkoliv z časového hlediska již tato básnická sbírka, vydaná roku 1962, nespadá do mnou sledovaného období konce let padesátých, je dle mého názoru důležitou návazností na předešlou prózu *U stolu* a zdá se, že je nasnadě předpokládat, že právě tato knížečka dětských vzpomínek evokovala v autorovi další myšlenky.

Stejně jako *Proměna*, i tato sbírka je vystavěna na lyrickoepickém základě. Za zmínku stojí i způsob uvedení tohoto díla, neboť v samotném začátku sbírky je poeticky ztvárněný výčet postav vystupujících v příběhu.

„OSOBY

Terina. Vím jenom,

že je jí patnáct. Chci si ji vypodobnit,

je však nevypodobnitelná …

[79]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 164.
[80]Hrubín, František. *U stolu.* Praha: Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1958, s. 155.

Nevím kolik má rukou kolik úst,

každým stéblem a lístkem a každou hvězdou

mě žíznivě pije…

Prsatá Tonka

Ze zaprášených nohou a snědých lýtek

Vytryskla andělsky bílá stehna…

Já. Stále jen obletuji vlastní srdce.

Dědeček… Ale ne!"[81]

Byl tento způsob úvodu pozůstatkem vlivu dramatické tvorby *Srpnové neděle*, nebo byla tato publikace již v základu konstruována pro dramatické či filmové zpracování? Tato moje spekulace není bohužel ani vyvrácena, ani potvrzena. Jistotou však zůstává, že Terina je zosobněním básníkovy nenaplněné lásky a touhy: *„ Jsem vesmírem doteků, až mě mrazí a přece jsme se plaše dotkli jen jednou…"*[82]

I téma volí Hrubín podobné jako v předchozí tvorbě: *„Lidská touha, která se vzpíná jakoby na lidské možnosti, spojujíc lásku i smrt, beznaději i naději, která proměňuje, břímě života' ve zpěv."*[83] A také zde, stejně jako v prolínajících se příbězích *Proměny* o Ikaru a „člověku" pozorujícím dění v slunném odpoledni na břehu řeky, se prolínají tři geniálně propracované časové i citové roviny. V porovnání s publikací *U stolu,* která byla vyprávěna s pohledu malého chlapce, je tento citově rozpolcený příběh podáván očima dvacetiletého mladíka. Rovina vzpomínek na milovného předka je klíčovou, celý příběh provázející, osou celého příběhu. Další dvě roviny, láska k zidealizované Terině, která za nedlouho po jejich krátkém setkání zemře na záškrt, a syrová touha po lačné Tonce, kterou mladý básník od sebe kvůli zamilovanosti odvrhne, jsou paradoxem stejně, jako nesmírná bolest nad ztrátou milovaného člena rodiny.

[81]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 7.
[82]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 7.
[83]Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František, s. 111.

Právě v onu noc, kdy bdí nad ostatky svého milovaného lešanského dědečka Jana, umělci vytanou na mysli další obrázky spojené s dospíváním v „rodných" Lešanech a na ostatní události s tímto údobím spojené. František vzpomíná na svého tatínka, promlouvá k němu slovy dospělého, zralého muže. Je s podivem jak nám různé vůně a vteřinové okamžiky evokují hluboko ukryté události, v tomto okamžiku se jedná o jednu z nejdůležitějších – přerod chlapce v muže:

„…to jsi mi, tatínku, poprvé půjčil břitvu.
Tenkrát voněla síň koprovou omáčkou
a tys v dobré náladě pozoroval popel
doutníku, jak pevně drží tvar něčeho,
co už není…
…já jsem ti právě navždy unikal…"[84]

Hoch, nedočkavý stát se dospělým dychtí překročit tu pomyslnou hranici stůj, co stůj a nedbal by ani, kdyby jej někdo varoval, jak složité a obtížné je být dospělým:

„Kdybys byl řekl: „ Ten dar je nad tvé síly!",
Byl bych jej stejně vymáhal, byl jsem prudký,
byl jsem nedočkavý a nebylo možno
déle se zdržet."[85]

V počátku každé ze slok, či pasáží, chcete-li, se střídají dva různé verše:" *Je noc kopřiv a kopru*", při čemž, jak se domnívám, „teplá vůně kopřiv" značí přítomnost, možná i vzpomínky na Tonku: „ *…Z pod černými bezů vyšla Tonka s košíkem nažatých kopřiv…"*, [86]

[84]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 8-9.
[85]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 9.

a vůně kopru vymezuje čas minulý i budoucí: „ *…za šestadvacet let, až na jaře přijdu k tvému čerstvému hrobu a spatřím tam kvést jako první rostlinu zlatý kopr, poroste zrovna z těch hlubokých míst, kde jsou tvá ústa…“*[87]. Druhý „refrén“ zní: „*Sedím v okně a bdím. Musím bdít“*[88] značí oddanost*, kterou* František chová ke svému dědečkovi. Právě o něm je také značná část příběhu. Umělec s bolestí vzpomíná na poslední dědečkovy okamžiky, kdy postižen mozkovou mrtvicí, žije ve svém světě přeludů a mladý František o něj trpělivě pečuje, sehrávaje s ním etudy z dob minulých až do samého konce:

„…A když jsem tam skočil,
byl bych upadl přes dědečka. Choulil se
u lavice, s koleny u brady, a štkal.
„ Co je vám, dědečku?“ „ Nechte mě tu ohřát,
Prosím vás, Berko, nechte mě tu chvíli!“
Z košile jako by střásal sníh a z očí
mnul vločky. Zvedl jsem ho a položil
na postel a ukryl až k bradě…“[89]

Ovšem básník zároveň trpí rozpolceností. Rád by s dědečkem trávil poslední společné chvíle, ovšem také ho láká bláznivá touha a láska k Terině: *„ A dnes ráno jsem šel na poštu, byl jsem rád, že mohu odejít - /Odpusť mi dědečku! Byl jsi někdy živý k zbláznění? / - a že tě Terino ještě uvidím.“* [90]Ovšem, ani s dědečkem, ani s Terinou se František již nesetká na tomto světě.

V tomto okamžiku umělce zcela pohlcuje melancholie a lítost nad ztraceným životem své nenaplněné lásky. Ve věku dvaceti čtyř let se utápí zármutkem:

[86] Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 49.
[87]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 9.
[88]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 50.
[89]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 29.
[90]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 38.

„Tatínku, kdybys mi tenkrát řekl:

„Ten dar je nad tvoje síly, stejně bych

jej urputně vymáhal. Co těch mých zlých nocí

zabolí, nocí, z nichž se ani vlastní

otcovskou láskou do smrti nevyplatím.“[91]

Ovšem jak vidno z posledních, a také následujících veršů, i po letech, v již zralém věku je básník tímto zármutkem stále ještě silně poznamenán, rovněž také cítí lásku, která stále přetrvává. Básník bude tuto lásku stále vnímat jako: *„ popel na žhavém srdci*“ který *„chtěl držet tvar něčeho, co už není, zatímco tys žila a žiješ, ne přízrak, ne stín, jenž přetrvává z már, ale láska, jež v krvi žil a cév divoce tepá…“.*[92]

V úplném závěru této sbírky Hrubín v podstatě Terině děkuje za tento zážitek, protože právě díky této zkušenosti se v něm zrodilo další z řady fenomenálních děl:

„Navždy mne bude víc

o člověka, z něhož břímě lásky a smrti

a břímě života vyrazí zpěv.“[93]

Celá sbírka se nese v duchu vzpomínek na smrt a zármutek, přesto ji autor nazval *Romance pro křídlovku*. Romantici sní nejčastěji o lásce a romantičtí básníci tyto sny dokážou zhmotnit na listu papíru. František Hrubín dokázal zkombinovat obě tato věčná témata lásky a smrti s téměř až Shakespearovskou ironií. Ovšem podstata života pro něj stále zůstává stejná:

[91]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 51.
[92]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 62.
[93]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 62.

„Láska a život
Jedno pro mne vždy budou. Kdyby mělo
být pro mne závažím, i přátelství se zřeknu,
ani stáří, až zaklepá, se nezaleknu,
a stále zůstanu dokořán otevřen
jí… a stále,

na křídlech i křídla odhodiv,
budu ji žít tak dlouho, co budu živ.“[94]

Zhodnotím-li tato dvě Hrubínova díla, je patrné, že oproti tvorbě z konce let čtyřicátých autor, zdá se, nachází po rozjitřeném politickém období jistotu ve vzpomínkách na svůj rodný kraj v Posázaví. Již není tím srdnatým a patetickým bojovníkem za pravdu, ale rád se noří do svého dětství a útlého mládí. Tyto duševní roviny a milované krajiny jsou pro něj pravděpodobně záchytným bodem či způsobem jak se uchránit od banality, bezmoci a všednosti tehdejšího dění.

[94]Hrubín, František. *Romance pro křídlovku*. Praha: Československý spisovatel, 1977, s. 63.

ZÁVĚR

Abych učinila svému předsevzetí zadost, nyní shrnu a porovnám obě fáze Hrubínova života. Ke konci let čtyřicátých, tedy poválečných, je básník z kulturně politického, ale také tvůrčího pohledu velmi uznávaným autorem. Díky svým patetickým, komunistické propagandě hodícím se oslavným ódám na Ruskou armádu a Sovětskému svazu je na literárním nebi v podstatě vynášen do závratných výšek. Toto vyhřívání se na výsluní však trvá pouze do vydání sbírky Hirošima. Co se týká tvorby, sbírky *Chléb s ocelí* (1945) a *Jobova noc* (1945) jsou odrazem válečného strádání české země, pocitu bezmoci a ztráty vůle k životu, ale také naděje a pocitů naděje, úlevy, patetického nadšení a svobody z ukončení války. *Nesmírný krásný život* (1947) je nezkrášlenou a reálnou reflexí autorových pocitů a prožitků válečného období, zároveň se zde již opět projevuje opravdové potěšení ze života. Autor v sobě opět dokáže najít toho „mámivého melodika", jako tomu bylo v předválečné éře. Sbírka *Hirošima* (1948) je pro svou začínající kritiku nesvobody projevu a nedostatečnou budovatelskou náladu ostře zkritizována. Společně s výše zmíněným odmítnutím podílet se na únoru 1948 uspíšilo autorovu exkomunikaci z literárního světa. Dospěla jsem k zjištění, že právě po této reakci nabírá básníkův veřejný i literární život rychlý spád a zdá se, že i způsobuje velmi bolestný pád z oněch prosluněných výšin. Umělec je na necelých osm let „ odklizen" ze scény. Příležitosti k výdělku hledá velice svízelně, ovšem díky přátelům se tímto způsobem dostane i k filmu. Na konci let čtyřicátých a přelomu let padesátých je mu dovoleno vydávat pouze literaturu pro děti.

V padesátých letech dochází k další, mnohem ostřejší zlomové situaci. Hrubín se nespokojí pouze s náznaky nesouhlasu ve svých verších a v dubnu roku 1956 na II. sjezdu spisovatelů veřejně vstupuje se svým názorem o situaci české umělecké scény. Okamžitě se stává personou non grata, rovněž ostře sledovanou. Následně svůj výrok na plenárním zasedání doplní o některá fakta, ovšem toto vystoupení je Zápotockým zneužito a zmanipulováno a psychicky zlomený básník, ve snaze ochránit své nejbližší, vychází z roku 1956 coby zmanipulovaná loutka. Což mu, paradoxně, přináší větší svobodu projevu. V kolekci Můj zpěv z roku 1956 opět kritizuje štváče komunismu a nehybné ledovce režimu. Na druhé straně v této sbírce dokáže opět celkem pozitivně nahlížet na život a

jeho smysl vysmát se strachu ze stárnutí i smrti. Téhož roku Hrubín uvádí veřejnosti svou báseň *Proměna. D*ílo je úzce provázáno se sbírkou *Hirošima*. Verše se zabývají láskou k životu a obavami z atomového nebezpečí hrozící světu. I zde ovšem Hrubínovo ztotožnění s Daidalem dosti jasně a naléhavě vypovídá o bezmoci ale i nezbytnosti vzepřít se režimu. V divadelním dramatu *Srpnová neděle (1958)* umělec dokonce diváku či čtenáři vysvětlí, jakým způsobem se mu daří tento ledový krunýř snést za pomoci vystavěných hradeb a loutky, kterou za sebe nechává žít nezbytný veřejný život. V dílech *U stolu* z roku 1958 a *Romance pro křídlovku* z roku 1962 se pro změnu utíká do minulosti lešanského dětství a mladického dozrávání, kde také nalézá své jistoty.

Porovnám-li tato dvě období, použila bych toto rčení: V letech čtyřicátých, co slavně se započalo, nevalně skončilo. Padesátá léta zas nevalně se započala, ovšem vcelku oslavně se končila. Z uměleckého hlediska bylo Hrubínovo dílo na konci padesátých let kritiky přijímáno kladně. Díla Romance pro křídlovku a Srpnová neděle se těšila velkému ohlasu. V poválečném období jsem potkala rozervaného, rozbouřeného a nadějeplného básníka. Na konci let padesátých se loučím s již vcelku klidným, vyrovnaným, ovšem také zle ponaučeným, avšak stále milujícím a láskyplným géniem.

RESUMÉ

The main aim of this diploma work is to compare two eras - the end of 40's and the end of 50's- and their influence on the Frantisek Hrubín's work.

This thesis is divided into seven parts. The first part is devoted entirely to the cultural and political situation of Hrubín's life. The following chapters of this work are focused on the analysis of collections, prose and plays from these two periods. The author is swayed by the powerlessness of the World War II. Later he struggles by definitiveness of totalitarian regime. The final chapter is devoted to the summary and comparison of the theme. The used references are mentioned in the list of enumerated works.

SEZNAM LITERATURY

Hrubín, František. *Jobova noc*. Praha: Mladá fronta, 1959.

Hrubín, František. *Hirošima*. Praha: Mladá fronta, 1987.

Hrubín, František. *Nesmírný krásný život*. Praha: Československý spisovatel, 1970.

Hrubín, František. Romance pro křídlovku. Praha: Československý spisovatel, 1977.

Hrubín, František. *Srpnová neděle.* 1. vyd. Praha: ARTUR, 2011. 95 s. ISBN 978-80-87128-59-6.

Hrubín, František. *U stolu.* 3. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1967. 136 s. ISBN není uvedeno.

Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Dopisy F. Hrubína, J. Seiferta, J. Strnadla, E. Frynty*. Brno: Host, 2010.

Málková, Iva. *Adresát František Hrubín. Z archivních fondů*. Brno: Host, 2010 Hrubín, František.

Dostál, Vladimír. Planá *lyrika.* Lidové noviny. 1. 4. 1949.

Knapík, Jiří. *Kultura, kulturní politika české země (50. -60. léta)*

URL: <http://www.slu.cz/slu/cz/projekty/webs/popularizace/postery-sylaby-publikace-1/poster/1-cyklus/1010-sylabus_barva.pdf > [cit. 2014-08-12]

březen 2001. 15 s. ISBN není uvedeno.